

سرپرست مرکز مطالعات، برنامه‌ریزی و تعالی علوم انسانی و هنر دانشگاه آزاد در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

«عنوان برنامه‌درسی بازننگری شدند»

• مشارکت ۲۲۰ استاد در بازننگری برنامه‌های درسی

• تعالی علوم انسانی راهبرد بازننگری برنامه‌های درسی است

سارا طاهری

خبرنگار گروه دانشگاه

کمتر کسی است که نداند سرفصل‌های دروس دانشگاهی در کشور قدیمی هستند و دیگر مانند گذشته کارآمدی لازم را ندارند. این موضوع را می‌توان از لایه لایه‌های دانشگاهیان و اساتید به خوبی فهمید. گلابه‌هایی که با نگاهی به آمار پایین اشتغال فارغ‌التحصیلان که نتیجه نا کارآمدی محتواهای آموزشی است باعث نگرانی صاحبان آموزش عالی شده است. این در حالی است که محتواهای آموزشی یکی از عناصر مهم فرایند آموزش است و به‌روز بودن این محتوا ضروری به نظر می‌رسد زیرا زمینه‌های رشد و تکامل برنامه درسی و در نتیجه رشد و بهبود علمی را به دنبال خواهد داشت. با توجه به رسالت، اهداف و نقش آموزش عالی در عصر حاضر، برنامه‌های درسی به‌عنوان پایه نظام آموزشی باید به‌صورت ادواری مورد بازبینی قرار گیرند و با توجه به نیازهای در حال تغییر و تحولات علمی روز تطبیق یابند. موضوعی که مدت‌هاست در دانشگاه آزاد مورد توجه قرار گرفته است. در این میان وظیفه راهبردی و نظارت بر بازننگری برنامه‌های درسی علوم انسانی و هنر در دانشگاه آزاد برعهده مرکز مطالعات، برنامه‌ریزی و تعالی علوم انسانی و هنر دانشگاه گذاشته شده است. در واقع مرکز مطالعات، برنامه‌ریزی و تعالی علوم انسانی و هنر دانشگاه آزاد، برای تحقق اهداف و سیاست‌ها و تعالی علوم انسانی و هنر تاسیس شده و همان‌طور که از عنوان آن برمی‌آید، این مرکز دارای سه مأموریت اصلی است. اول مطالعه در وضع موجود، دوم تعالی بخشی (روزآمدی، بومی‌سازی و حکمی‌سازی) که ناظر به وضع مطلوب است و سوم، برنامه‌ریزی که حلقه اتصال وضع موجود به وضع مطلوب است. برگزاری «آیین رونمایی از برنامه‌های درسی بازننگری‌شده در رشته‌های علوم انسانی و هنر» بهانه‌ای شد تا با میثم چگین، سرپرست مرکز مطالعات، برنامه‌ریزی و تعالی علوم انسانی و هنر، به گفت‌وگو نشستند و نگاهی به چگونگی و ضرورت موضوع برنامه‌ریزی درسی، اهداف بازننگری برنامه‌های درسی، فعالیت‌های انجام‌شده و آثار آن در دانشگاه برداریم. آن‌طور که چگین می‌گوید حدود ۵۰ درصد برنامه‌های درسی مورد بازننگری قرار گرفته‌اند و این مرکز در تدوین رشته‌های جدید نیز گام‌های مؤثری برداشته است. به گفته او بیش از ۲۲۰ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه در تدوین و بازننگری این برنامه‌های درسی مشارکت داشته‌اند.

صحبت از تدوین و به‌روز کردن سرفصل‌ها ازجمله موضوعات مورد بحث مدیران و مسئولان دانشگاه‌هاست.

تغییر برنامه درسی چه تغییراتی در نحوه ارائه دروس ایجاد خواهد کرد؟

صاحبان دانشگاه معتقدند بدون تردید یکی از ارکان تحول و تعالی علوم، توجه به برنامه‌های درسی و به عبارت دیگر سرفصل‌هایی است که در کلاس‌ها تدریس می‌شود. این سرفصل‌ها توسط اساتید و صاحبان رشته‌های تخصصی با توجه به اهدافی که برای طراحی یک رشته مدنظر قرار می‌گیرد، تدوین می‌شوند. این سرفصل‌ها با تعیین اهداف و مواد درسی برای استاد، سرفصل مباحثی را که دانشجویان برای تسلط بر عرصه کاری خود و توسعه تفکر علمی و پیاده‌سازی شیوه‌های نوین و توسعه پژوهش‌های نظری یا کاربردی مرتبط با رشته خود نیاز دارند، فراهم می‌سازد. در این برنامه‌های درسی علاوه بر عناوین دروس و تعداد واحدهای درسی، به ذکر ویژگی‌های دروس اعم از اهداف، نوع درس (پایه، نظری، عملی، اجباری یا اختیاری)، سرفصل‌ها، راهبردهای تدریس، راهبردهای ارزشیابی و منابع پیشنهادی نیز اشاره می‌شود.

پاسخگویی به نیازها وابسته به تغییر برنامه‌های درسی است

هدف از بازننگری برنامه‌های درسی چیست؟ همان‌گونه که ذکر شد برنامه‌های درسی یکی از مهم‌ترین

ارکان تحول علوم انسانی است. کهنگی برنامه‌های درسی و عدم به‌روزرسانی آنها به تدریج اثربخشی دوره‌ها و رشته‌های دانشگاهی را در هاله‌ای از ابهام قرار می‌دهد و پدیده برنامه درسی بی‌فایده یا دورریختنی را مطرح می‌سازد. عنوان تغییر برنامه درسی مفهومی بسیار کلی است که به تغییر ایجادشده در آموزش یا محیط آموزشی نیز اشاره دارد. یکی از مفاهیمی که در تغییر برنامه درسی مطرح می‌شود، اصلاح یا بازننگری است. اصولا تغییر و نوآوری شامل کوشش‌هایی است که به‌گونه‌ای آگاهانه و هدف‌دار برای ایجاد دگرگونی در نظام آموزشی و در جهت بهبود بخشی به نظام موجود انجام می‌شود.

دانشگاه آزاد با تاکید بر یادگیری عمیق به‌عنوان یک راهبرد در آموزش، در سند تحول و تعالی دانشگاه توجه ویژه‌ای به بازننگری برنامه‌های درسی خصوصا در حوزه‌های علوم انسانی داشته است. دلیل آن هم روشن است؛ به هر حال قدرت کشورها در دنیای امروز، نشأت گرفته از توانمندی‌های علمی آنهاست و برای استمرار پیشرفت علمی، نظام آموزشی همواره مورد توجه حکمرانان بوده است. یکی از راه‌های کارآمدی نظام آموزشی، سیستم ارزشیابی متناسب با اهداف آموزشی و همگام با اهداف کلی نظام آموزشی است. تغییر سرفصل‌ها و عناوین درسی، با هدف آموزش مفید، کارآفرین و توانمندسازی دانشجویان در بروز خلاقیت، دانشگاه را یک گام به هدف نهایی نزدیک‌تر می‌سازد. پاسخگویی به نیازهای جامعه و صنعت، افزایش توان اشتغال‌پذیری دانشجویان و حرکت در مرزهای دانش تا حد زیادی وابسته به تغییر و به‌روزرسانی برنامه‌های درسی نظام‌های آموزشی است.

انتخاب و اولویت‌بندی برنامه‌های درسی برای بازننگری بر چه اساسی بوده است؟

معیارهای مختلفی در اولویت‌بندی بازننگری برنامه‌های درسی تاثیرگذار بوده است. همان‌طور که ذکر شد راهبردها در بازننگری برنامه‌های درسی، تعالی علوم انسانی است و تعالی را حول سه محور روزآمدی، بومی‌سازی و حکمی‌سازی علوم تعریف کرده‌ایم. بنابراین هر یک از برنامه‌های درسی که براساس فرایند این سه معیار، نیاز فوری‌تر و بیش‌تری به بازننگری داشته‌اند در اولویت قرار گرفته‌اند. تعالی برنامه‌های درسی علوم انسانی و هنر نظر به محتوای علمی دارد و مقصود از آن، سه عرصه روزآمدی، بومی‌سازی و حکمی‌سازی است. منظور از روزآمدی

برنامه‌های درسی، بازننگری و تدوین برنامه‌های درسی منطبق بر استفاده از آخرین دستاوردهای علمی جهان در شناسایی، توصیف، تبیین و حل مسائل علوم انسانی و هنر و گسترش مرزهای علمی در این حوزه علمی است. منظور از بومی‌سازی برنامه‌های درسی، بازننگری و تدوین برنامه‌های درسی منطبق بر تولید علم مبتنی بر نیازها، ویژگی‌ها و شرایط فرهنگی-اجتماعی و اقلیمی یک منطقه یا جامعه و کشف نظام موضوعات و مسائل جامعه و حل آنها از طریق نظریه‌های علوم انسانی و هنر است.

۵۰ عنوان برنامه‌درسی مورد بازننگری قرار گرفته‌اند چند درصد از برنامه‌های درسی بازننگری شدند؟

حدود ۵۰ عنوان برنامه درسی مورد بازننگری قرار گرفته‌اند.

این ۵۰ عنوان کدام رشته‌ها بوده است؟

مشاوره، مدیریت دولتی، فلسفه تعلیم و تربیت، برنامه‌ریزی درسی، آموزش و پرورش ابتدایی، مدیریت آموزشی، مدیریت آموزش عالی، علوم تربیتی، علوم سیاسی، روابط بین‌الملل، زبان و ادبیات انگلیسی، فناوری معماری، معماری و انرژی، مهندسی معماری، معماری داخلی، معماری منظر، فلسفه و کلام اسلامی، حقوق بین‌الملل، حقوق بین‌الملل عمومی، حقوق کیفری و جرم‌شناسی، حسابداری، مدیریت مالی، مهندسی مالی، مدیریت بازرگانی، علوم اقتصادی و تاریخ. سرفصل بعضی از این رشته‌ها در گرایش‌ها و مقاطع مختلف (کارشناسی، ارشد و دکتری) بازننگری شده‌اند.

در حوزه تدوین رشته‌های جدید وارد شدید آیا اقدامات مرکز مطالعات در حوزه برنامه‌های درسی منحصرا به بازننگری بوده یا در حوزه تدوین هم وارد شده‌اند؟

مرکز مطالعات، برنامه‌ریزی و تعالی علوم انسانی و هنر براساس نیاز کشور و ظرفیت‌های موجود در دانشگاه و با توجه به ملاحظات آمایشی، در حوزه تدوین رشته‌های جدید و حتی دانشکده‌های جدید گام‌های مهمی برداشته است و به امید خدا ادامه خواهد داشت. «تدوین» شامل تغییراتی جامع و فراتر از تغییرات ذکرشده در بازننگری برنامه درسی است که منجر به ایجاد رشته، گرایش یا دوره آموزشی جدید می‌شود.

می‌توانید مصادیقی از این تغییرات را بیان کنید؟

تغییر شرح درس و محتوای یک درس/ دروس حداکثر تا ۳۰ درصد و به‌روزرسانی فهرست منابع دروس تعیین‌شده در برنامه درسی ازجمله این تغییرات بوده است، همچنین افزودن (یا حذف) یک یا چند پیش‌نیاز/هم‌نیاز به (از) یک درس اصلی، تخصصی یا پایه، مشروط بر رعایت مجموع تعداد واحدهای درسی کف و سقف مندرج در برنامه درسی و آیین‌نامه مربوطه

پیش‌نیازی و برنامه کلیه دروس و یک برنامه درسی مصوب ازجمله مصادیقی است که می‌توان به آن اشاره کرد، همچنین تلفیق یا ادغام چند رشته و ایجاد یک رشته جدید چند نظامی (میان‌رشته‌ای) و برنامه درسی آن و اجرای یک رشته آموزشی به روشی خاص (پودمانی، غیرحضور، الکترونیکی و...) و برنامه درسی آن نیز پیشنهاد شده است.

برخی رشته‌های تدوین‌شده شامل کارشناسی ارشد مدیریت فرهنگی در سه گرایش، دکتری مدیریت فرهنگی، کارشناسی ارشد حقوق کیفری فناوری اطلاعات، دکتری مشاوره خانواده، دکتری مدیریت محیط‌زیست، دکتری مدیریت بحران و دکتری طراحی پارچه و لباس است. برخی از این رشته‌ها اکنون در دانشگاه درحال اجرا و برخی در مرحله تصویب هستند.

مشارکت ۲۲۰ عضو هیات علمی در بازننگری برنامه‌های درسی چه تعداد از اساتید در تدوین و بازننگری این برنامه‌های درسی مشارکت داشته‌اند؟

بیش از ۲۲۰ نفر از اعضای محترم هیات علمی دانشگاه در تدوین و بازننگری این برنامه‌های درسی مشارکت داشته‌اند که حدود ۴۰ درصد از ایشان دارای مرتبه علمی دانشیار و استادیار تمام و حدود ۶۰ درصد از ایشان استادیار هستند. ضمن اینکه تلاش شده است در این ترکیب، از ظرفیت واحدهای دانشگاهی سراسر کشور بهره‌مند شویم.

چگونه می‌توان به برنامه‌های درسی بازننگری شده دسترسی پیدا کرد؟

براساس برنامه‌ریزی انجام‌شده مقرر شده علاوه بر وبسایت معاونت علوم انسانی و هنر دانشگاه به نشانی <https://ha.iau.ir/fa>، پیگیری لازم جهت درج این برنامه‌های درسی در سامانه آموزشیار فراهم شود و مدیران گروه‌های آموزشی با سهولت بیشتری امکان دانلود آنها را داشته باشند. امیدواریم این برنامه‌های درسی پس از بهره‌برداری توسط اعضای محترم هیات علمی در رشته‌های مختلف، بازخوردهای خود را از طریق گروه‌های آموزشی ارسال کنند تا در بازننگری‌های آتی، اشکالات موجود برطرف شود.

البته درخواست آن دسته از برنامه‌های درسی که شامل تغییرات زیادی در عناوین و محتوای دروس می‌شود و منجر به تغییر ماهوی برنامه درسی موجود شده است، فرایند تصویب در شورای گسترش دانشگاه و وزارت علوم و تحقیقات و فناوری را طی خواهند کرد و سپس به‌طور رسمی ابلاغ خواهند شد.

بازنگری برنامه‌های درسی یک کار مقطعی نیست

فرایند بازننگری دروس چگونه دنبال خواهد شد؟

طبیعتا بازننگری برنامه‌های درسی یک کار پروژه‌ای و مقطعی نیست، بلکه فرایندی مستمر است که باید هر چند سال یک‌بار و بنا به نیازهای کشور و نوآوری‌های علمی جدید سرفصل‌های درسی مورد بازبینی و اصلاح قرار گیرند، حتی در سال‌های اخیر شاهد تقاضای اعضای محترم هیات علمی در رشته‌های مختلف هستیم که عناوین نوآورانه‌ای برای تدوین رشته‌های جدید یا وارد کردن مفاهیم علمی جدید برای افزودن به سرفصل‌های موجود پیشنهاد می‌دهند که این امر نشانگر نیاز اساتید به ارائه مفاهیم جدید و نیاز دانشجویان به فراگیری محتوای کاربردی و نوین است. بله، برنامه‌های آینده در این زمینه براساس نیاز کشور و آنچه در طرح‌های آمایشی احصا شده‌اند و همچنین با توجه به روندهای آینده علم در دنیا شامل چند دسته اقدام می‌شود. یکی از این اقدام‌ها بازننگری رشته‌های موجود در دانشگاه آزاد با محوریت تعالی علوم است. یکی دیگر از اقدامات مان اجرای رشته‌های جدیدی است که در سایر دانشگاه‌ها درحال اجراست و در دانشگاه آزاد نیز متقاضی و با مأموریت‌های تحول و تعالی دانشگاه آزاد همخوانی دارد. علاوه بر این تعریف و تدوین رشته‌های جدید که در دانشگاه‌های کشور مورد مطالعه قرار نگرفته و در فهرست رشته‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به تصویب نرسیده است، براساس روندهای علمی جدید باید تدوین و در دانشگاه‌ها اجرا شود.

حضور ۵۰ شرکت دانش‌بنیان در خدمت‌رسانی به زائران اربعین

سیاوش ملکی‌فر، معاون توسعه صندوق نوآوری و شکوفایی از انعقاد ۵ هزار همت تفاهنامه در ۲۷ رویداد فناوری‌های خیر داد و گفت: «۲۰ درصد این میزان به فرزندار رسیده است.» او میزان فروش شرکت‌های دانش‌بنیان را ۴۳۵ میلیارد تومان ذکر کرد و ادامه داد: «میزان اشتغال این شرکت‌ها ۲۶۶ هزار نفر است و صندوق به این شرکت‌ها تعداد ۷۷ خدمت در حوزه‌های تسهیلات، ضمانت، توانمندسازی و سرمایه‌گذاری ارائه می‌دهد.» معاون توسعه صندوق نوآوری و شکوفایی میزان سرمایه این صندوق را ۴۰ همت و میزان خدمات ارائه‌شده به شرکت‌ها را ۳۹۶۳۶ همت عنوان کرد و یادآور شد: «این عدد نشان می‌دهد نسبتی میان سرمایه صندوق و خدمات ارائه‌شده وجود ندارد.» وی افزایش سهم تولید ناخالص ملی به شرکت‌های دانش‌بنیان را از اهداف راهبردی صندوق دانست و خاطرنشان کرد: «اشتغال دانش‌بنیان تا ۵۰ هزار نفر و توسعه صادرات دانش‌بنیان از دیگر راهبردهای ما است.» گفتنی است روز گذشته رویداد خدمت‌رسانی به زائران اربعین با حضور ۵۰ شرکت دانش‌بنیان و خلاق در حوزه‌های حمل‌ونقل، سلامت، بیمه، فناوری اطلاعات و لجستیک برگزار شد.

برگزاری مرحله دوم المپیاد علمی دانشجویان علوم پزشکی در شهریور

با برگزاری آزمون غربالگری المپیاد علمی دانشجویان علوم پزشکی کشور در ۳۱ تیرماه ۱۴۰۲ مرحله اول پانزدهمین دوره المپیاد علمی دانشجویان علوم پزشکی پایان یافت. براساس تقویم مرحله دوم المپیاد، آزمون انفرادی مرحله دوم در ۲۶ شهریور ماه ۱۴۰۲ در ۱۰ کلان منطقه آمایشی برگزار می‌شود. گروه‌های منتخب راه‌افته به مرحله گروهی اول مهرماه ۱۴۰۲ معرفی می‌شوند و کارگروهی در روزهای ۴ تا ۵ مهرماه ۱۴۰۲ در دانشگاه علوم پزشکی ایران انجام خواهد شد. ارائه گروهی نیز در روزهای ۶ تا ۷ مهرماه ۱۴۰۲ در دانشگاه علوم پزشکی ایران صورت می‌گیرد. درنهایت اختتامیه پانزدهمین المپیاد علمی دانشجویان علوم پزشکی ۸ مهرماه ۱۴۰۲ در دانشگاه علوم پزشکی ایران برگزار می‌شود. پانزدهمین المپیاد علمی دانشجویان علوم پزشکی در حیطه‌های ۵ گانه از جمله کارآفرینی و کسب‌وکارهای فناوری‌ها، حیطه آموزش پزشکی، همگرایی علوم پایه، مدیریت نظام آموزش و سلامت و استدلال بالینی برگزار می‌شود.

پرداخت وام خرید و ودیعه مسکن اعضای هیات علمی از سوی همه بانک‌ها

همایون حسینیان، مشاور ستاد امور رفاهی وزارت علوم در گفت‌وگو با مهر با اشاره به تسهیلات مسکن اعضای هیات علمی در سال جاری گفت: «تسهیلات مسکن اعضای هیات علمی در سال جاری به ۱۰ میلیارد ریال و وام ودیعه مسکن به ۳ میلیارد ریال افزایش یافته و به تصویب شورای پول و اعتبار نیز رسیده است. وام خرید مسکن اعضای هیات علمی سال گذشته ۶۰۰ میلیارد تومان بود که امسال به یک میلیارد تومان افزایش یافت.» او افزود: «تمام بانک‌ها وام خرید و ودیعه مسکن اعضای هیات علمی را پرداخت می‌کنند به جز یکی از بانک‌ها که با بانک مذکور نیز رازینی‌هایی شده است تا این بانک نیز وام خرید مسکن اعضای هیات علمی را پرداخت کند.» حسینیان گفت: «دو تا سه هزار نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها سالانه برای دریافت وام خرید مسکن به بانک‌ها معرفی می‌شوند. به محض اینکه اعضای هیات علمی درخواست وام خرید مسکن خود را ارائه می‌کنند، توسط وزارت علوم به بانک‌ها معرفی می‌شوند و بانک‌ها معمولا ظرف ۴۰ تا ۴۵ روز وام مذکور را پرداخت می‌کنند.»